

Igazgatóképzés egyetemen

Három éve képeznek egyetemi szinten iskolaigazgatókat, szakfelügyelőket, az oktatásügyi irányításában dolgozó szakembereket az ELTE természettudományi karán. Az Oktatási Minisztérium most ismét meghirdette a pedagógia kiegészítő szakos speciális képzést a már főiskolai vagy egyetemi oklevéllel rendelkező vezetőknél. Az ELTE természettudományi karán közoktatás-irányításból, iskolavezetésből és neveléspszichológiából szerezhetnek speciális ismereteket a jelentkezők, a Pécsi Tanárképző Főiskolán — kihelyezett tagozaton — közoktatás-irányításból.

Az iskolavezetésből általános és középiskolai igazgatók, igazgatóhelyettesek, valamint általános és szakfelügyelőket gazdagíthatják ismereteiket, a másik két specializációra pedig az oktatásügyi irányítóin kívül gyermekvédelmi és az ifjúsági mozgalomban dolgozó vezetők is jelentkezhetnek. Az iratokat a felettes szerv javaslatára május 10-ig küldhetik el az egyetemnek, illet-

ve a főiskolának. A pécsi kihelyezett tagozatra elsősorban Baranya és a dél-dunántúli megyék oktatásügyi vezetőit várják. Az ELTE természettudományi karán eddig csak közoktatás-irányításból és neveléspszichológiából folyt ilyen jellegű oktatás, az első „hallgatók” — 25-en — decemberben vettek részt. Iskolavezetésre szeptembertől oktatnak először. Jelenleg a különböző évfolyamokon mintegy 200-an tanulnak.

Emlékezés a fasizmus mártírjaira

A második világháború befejezése a hitleri Németország fölött aratott győzelem közelgő 35. évfordulója alkalmából a Magyar Partizán Szövetség nácizmus üldözötteinek bizottsága vasárnap koszorúzási ünnepséget rendezett a rákoskeresztúri Kozma utcai temetőben, a Mártírok emlékművénél. Az egybegyűltek azokra emlékeztek, akik a náci koncentrációs táborokban, a fasizmus véres gaztetteinek következtében életüket veszítették.

Ismét Szegeden az újvidéki balett

Nagy közönségsikert aratott Szabadkán a szegedi színház operett-társulata. Május 3-án, szombaton, két előadást tartottak a Bajadérból, Nagy Imre, illetve Várady Zoltán dirigálásával, s mindkét szereposztás bemutatkozott. A kulturális „csereforgalom” újabb állomása május 7.; szerdán este 7 órától Szegeden, a Zenés

színházban lép föl az újvidéki Szerb Nemzeti Színház balettje. Az újvidékiek Tyihon Nyikolajevics Hrenyikov Szerlemért szerelmet című kétrészes balettjét viszik színre, mely Shakespeare vigjátéka, a Sok hűhő semmiért alapján készült. Másnap, csütörtökön este is tartanak előadást, ugyancsak a Zenés színházban.

Vásárhely vagy Szentendre?

Sokáig az a bizonyos vagy volt szinte az egész magyar képzőművészet, művészetpolitika és műveket egyaránt megosztó kulcsszó, mely lényegében két tábort erősítette el: a szocialista hazai piktúrát; a realista hagyományokat folytató, Hódmezővásárhelyen gyökereket verő „alföldi iskolára” és az avantgardé törekvéseket — első sorban konstruktivizmust és szürrealizmust — kiteljesítő szentendrei művészetet. Olyannyira merev és dogmatikus volt ez az osztályozás, hogy egyikről szólni egyet jelentett a másik ócsárlásával, a szembeállítás eleve elrendelt volt. S alig-alig vették a fáradságot néhányan — azok is elszigetelt kritikuskok voltak inkább, mint a két városhoz kötődő művészet jól ismerő művészettörténészek —, hogy a kis ország képzőművészetét egységként lássuk-értékeljük, ne skatulyázzuk helyesek-re, ne címkezzük agyon. Nem véletlenül vetette fel néhány évvel ezelőtt egy szegedi kiállításkatalógusban Rídeg Gábor: Nem lehet külön szegedi, vásárhelyi, szentendrei vagy akár budapesti képzőművészeti minőség. Az ország bármely városában születő képzőművészeti alkotás akkor válik igazán országos érvényűvé, ha bölcsőhelyén is érvényes. De megfordítva is igaz, ha ez a műalkotás országos érvényű és hatású, akkor igazán érvényes a születési helyén. Hadd említsék egy másik példát is. Barcsay Jenő mondotta egy interjúban nemrég, mennyire erőszakolt a már említett szerlekkő. Ennek illusztrálására említette, milyen hatással volt rá még párizsi útja előtt Endre Béla barátsága és festészete, mennyire megújította piktúráját a mártélyi táj szépsége. Erre szinte válasz lehet a mostani vásárhelyi látlat a Tornyai János Múzeum földszinti termében, ahol a szentendrei képzőművészek alkotásai között — joggal — két Tornyai-festmény is helyet kapott.

Külön tanulmányt érdemelne, miért harapózott el a magyar művészetben a fiókszemlélet, az erőszakolt topografizálás. Sokak szerint az utolsó magyar képzőművészeti iskolajellegű művésztelep a nagybányai volt, annak művésznevelő funkcióját, stílusformáló hatását, műhelyjellegét, szellemi vonzerejét és kisugárzását azóta sem érte el egyetlen természetesen létrehozott művésztelep, alkotócsoport vagy iskolának minősített, egy helységben lakó művészkollektíva sem. És az is idetartozó kérdés, hogy a Szentendren élő és a vásárhelyi kiállításon is szereplő Pirk János, aki egész életében a földet, a természetet, a kétkézi parasztembereket festette, mitől „szentendrei”, s miért nem vásárhelyi, holott ebben a skatulyában lenne a helye. De ugyanilyen alapon a vásárhelyi Németh József aranyglóriás paraszta-apolait és Szalay Ferenc újmódi profán ikonosztázaikat „szentendreinek” kellene minősítenünk a merev osztályozás szerint.

Az persze más kérdés, hogy a szentendrei vásárhelyi bemutatkozása nem éppen sikeres. Az anyag esetleges, koncepció nélküli. Mert a húsz-egynéhány alkotó közel félszáz festménye (d) nemhogy a fél évszázados művésztelep történetiségét nem képes érzékeltetni, de arra is képtelen, hogy legalább a legfontosabb szellemi csomópontokat kiemelje, ráadásul még aránytényeséssel is bajlódik. Ebből következik, hogy hiányzik a Nagybányai Szentendrével összekötő indító eszűs, Ferenczy Károly; még jelzésnek sem nevezhető a „római iskolások” jelenléte; a párizsi orientáció két nyomvonala Czöbel Béla egy kései vásznan már alig érzékelhető, Barcsay Jenő két képén is csak hiányosan értelmezhető. Ugyanakkor teljesen hiányzik Szentendre jelenlegi leghíresebb alkotójának, Vajda Lajosnak munkássága.

A kortárs alkotók közül háromnak kiemelkedő teret szenteltek a rendezők. Elvitathatatlan Deim Pál eredeti hangú, nagyszerű sikerkorlatív művésze (hat képpel van jelen), Balogh

László konstruktivista törekvéseinek hitele (négy festménye látható), és Klimó Károly expresszív emléktöredékekből szerveződő festészete (négy munkáját állították ki). Mégis furcsa és elgondolkodtató ily nagymérvű szerepeltetésük, amikor Barcsaynak két festménye, Ilosvai Varga Istvának, Czöbel Bélának, Bálint Endrének, Amos Imrének, Kántor Andornak, Kmetty Jánosnak, Szántó Piroskának mindössze egy-egy alkotása látható. Mintha az éppen kéznél levő, az irrodák faláról leakasztható képeket rakták volna teherautóra a gondosan megtervezett, szervezett, összeállított anyag helyett. Nagy kár ez, mert félreértésekre, eljátszásokra, téves következtetésekre ad lehetőséget. Pedig legfőbb célunk éppen a frontok tisztázása, a félreértések rendezése lenne. Vásárhelyen is, Szentendren is, Szegeden is — a magyar művészet érdekében.

Tandi Lajos

A mai magyar zene hete

Idén mindössze két eseményre korlátozódik a mai magyar zene hagyományos, évente megújuló szegedi rendezvénysorozata, melynek gazdája a városi tanács művelődésügyi osztálya, a zeneművészek szövetségének helyi csoportja, a Somogyi-könyvtár és a Móra Ferenc Múzeum. Minthogy Onczay Csabának mára, hétfő este tervezett gondolkodatkoncepciója elmarad, a nyitányi holnap, kedden este 8 órától lesz: Sugár Rezső szerzől estje a múzeum dísztermében. A komponistával szegedi kollégájával, Vántus István beszélget, s a másorban Sugár II. vonós-nagyseregét a Kecskeméti Vonósnyegyes (Palotás József, Róbert Gábor, Lakó Sándor, Seőb Ildikó) — Szonátáját Szecsődi Ferenc és Kerek Ferenc — Hat kínai dalát Lengyel Ildikó — Frammenti musicali című kom-

Új módszerek — régi minőség

Kutatók és termelők a fűszerpaprikáért

Volt, aki azt mondta valamikor, Szegedet a paprika tette föl a térképre. Állja-e a versenyt a világpiacon most is? Tartanunk kell régi, jó hírt, vagy visszacsúszunk? Aki a régi termelési módszereket ismeri csak, az újak láttán inkább hitetlen lesz, mint hívő: azelőtt dajkáló gondoskodás védte tavasztól őszig, most pedig a gépi művelés „áldozata” lett.

1.

A szegedi körzet paprikás társulásának szaktanácsadója, Nagy István, és a termelési rendszer vezetője, Bokor Andor első válasza az, visszacsúszni nem kell a régi hírt, de megőrizni napenkénti kötelesség. A piac minőségi engedményeket nem hajlandó adni akkor se, ha magyarzni tudnánk az érték csökkenését. Tagadhatatlan, hogy több tényező is kereszthatást a minőséget megőrző törekvéseket. Még mindig fogy, egyelőre megállíthatatlanul az emberi erő a hatalmas táblákról, a gépesítés évről évre növeli a költségeket, többet kell tehát termelniük, hogy a kiadásokat haszonnal ellensúlyozzák. Csak-hogy a kockázat is nő a termés növekedésével. Ha valahol tévednek, óriási a káruk.

A régi termelési mód a földolgozó és forgalomba hozók szempontjából a lehető legegyszerűbb és legolcsóbb volt, hiszen másképpen számolták maguk a termelők is a belé ilt munkát. A létezhető legtechnikesebb válogatással járt együtt, emberi kézen ment át minden eső a szedésnél és fűzésnél is, az eresz alatt lógó fűzerekből is kiszedték a romlót, hasításkor pedig a belsejét is figyelheték. Kitűnő volt a fajta, hamar érett, festéktartalma és aromája kiváló volt.

Állítólag már az első világháború idején megpróbálták a magot rögtön a termőterületre vetni, hogy palántaneveléssel és palántázással ne kelljen bajlódniuk. Rosszul jártak vele. A nagyüzem mégis ezt a megoldást vette elő, pedig nem akar rosszul járni. Lassan kel a paprika magja, néha

egy hónapig is mozdulatlan, a gaz közben teljesen ellepetheti a földet. A gyomirtó vegyszerek képesek elhárítani ezt az akadályt, de elő-áll egy másik. Amíg a gyökerek meg nem kapaszkodnak, a tavaszi homokverések tönkréteszik a növényt. Most rozsof vagy mustárt vetnek előtte, hamarabb kel, a gyomirtó nem bántja, és zöldtrágyaként hasznosítható, ha viharok elleni gyamolítására már nincs szükség.

A vetési ajánlások előtt már számoltattak a kutatók, és számítgatnak ma is. Minden tő többet terem, ha ritkán ültetik, a gépi művelés szempontjából viszont jobb a sűrűbb. Ha egy tő tízet képes teremni, sűrűn vetve viszont csak kettőt, első hallásra rámondjuk, nem szabad sűrűn vetni, mert ráfizetünk. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy az előző tő helyébe tízet vethetünk, akkor ugyanakkora területen nem tíz, hanem húsz paprikánk terem. Duplája, tehát nem szabad kihagyni! Ki kell viszont számíttatni, mennyire lehet sűrű, hogy a minősége ne romoljon, és a betegségekkel is meg lehet-vegni. Itt van ugyan a helikopter, de ha beborítja a lomb a talajt, a vegyszer nem is jut el a gyomok gyökeréhez, kellett tehát lomb alá permező gépet is szerkeszteniük.

2.

A hagyományos művelésnél elég volt arra ügyelni, hogy legyen elegendő trágya a földben. Ha műtrágyából kevesebbet adnak, mint kellene, az is kár, de a bőkezűsége is ráfizet a termelő. Ki tudja pontosan eltalálni? Erősig legalább öt alkalommal laboratórium vizsgálja, mennyi a tápanyag a földben, és mennyit vett föl a növény. Összesen tízennégy elemet vizsgál a laboratórium, és számítógép mondja meg szinte kávékanálnyi pontossággal, melyik hatóanyagból mennyit kell adni. Ez az eljárás még csak a kísérletek korát éli, de egész sor újabb gondot vet föl. Ide is kel- lenek a speciális gépek, hajszál pontos időbeosztásra is szükség van, de azt is vizsgáljuk kell patikusai pontossággal, melyik vegyszer nem alkalmazható, mert nyoma maradhat az örölt paprikában is.

Gyomirtó szereink még mindig nem tökéletesek, legalább kétszer kapálni is kell. Ez a termelési rendszer kész gépekkel ritkán dolgozhat, olyan forgókapás megoldást találtak ki, amelyik homokon is jó, és tőkeletes munkát végez. Kettő készült Forráskúton, egy Mihályteleken és egy Ásott-hámon.

A kutató segítségét szinte egyetlen percre sem nélkülözhetik a termelők. Ha száraz a föld, kézenfekvő, öntözni kell. Tudni kell azonban, mikor mennyit szabad, mert megnöhet a paprika gyönyörű nagyra úgy is, hogy fűszerértéke közben csökken.

A tavaszi kései és az őszi koral fagyok változatlanul a legnagyobb veszedelemet jelentik. Olyan fajták kellenek, amelyek rövid idő alatt érnek, bírják a gépi művelést és a gépi betakarítást is, és legalább olyan fűszert adnak, mint a régiek. Van- nak már ilyenek, és folynak további kísérletek is. Vegyszerrel gyorsítani lehet az érést, talán szükség is lesz

rá. Az érett csövek 3-4 fokos fagyot is kibírhatnak károsodás nélkül, de ez az eljárás is fölvet néhány gondot, apróra meg kell vizsgálniuk mindent.

Akár magról vetnek, akár palántáznak, ősszel szedni kell a paprikát. Akár kézzel szedik, akár géppel, olyan hatalmas mennyiséget takarítanak be, hogy a szövetkezetek majorjai paprikahalmokkal vannak körülvéve. A fűzés hajdanában azért is jó volt, mert nem romlott tovább, és növelni lehetett a paprika belső értékét. A szakemberek most is azt mondják, szedés utáni érlelésre változtatlanul szükség van, de ennyit föl-fűzni lehetetlenség, halomban hagyni viszont súlyos vették, mert megromlik. Kitallalták a szikkasztást: érleli is, védi is a leszedett termést.

3.

Ha most is számolunk, furcsa következtetésre jut-hatunk. Egy hektár termelési költsége tavaly 23 ezer forint volt, és csak 3127 forint nyereséget hozott. Előzetes kalkulációk szerint idén 30 ezer körülre nőnek a költségek, a tavalyi haszon tehát a hézagot se tölthi ki. Emelni kellene a termést, de nem biztos, hogy lehet ilyen hamar ennyivel emelni. Azt mutatják a termelési rendszer aprólékos számításai, ha sikerül meg-ővniük a romlástól a drágán termelt, már kezükben levő paprikát, jóval nagyobb a nyereség. Ahogy aratásnál szempont, hogy kárba ne vesszen, ami megtermelt, sürgető követelmény lesz itt is.

A számadásokban az áll, szedés utáni gondos érlelés nélkül az I. osztályú paprikából II. osztályú lesz földolgozás közben, ez pedig kész ráfizetés. Tavaly 2480 tonnát érleltek, pedig a már meglévő szikkasztók is 7560 tonnát óvhattak volna meg a romlástól. Durva a számítás, de szemléletes: ha két új szárítót állítanak munkába az egyik gazdaság, nem kerülne többé, mint amennyi érték egyetlen ősszel elpusztulhat kései szárítás miatt. A józan ész azt mondja, a meglévő szárítók is többet dolgozhatnak, ha a kiszolgáló gépek nem romlanak el olyan sokszor.

Lehet szedni géppel a paprikát, van is gép hozzá, tavaly az egyik gazdaságban két géppel mégis csupán öt hektárról takarították be a termést. Egy másikban: négy gép kétszáz hektárról, de az is kevés. Mégis azt mondják a szakemberek, az a szerencse, hogy így sikerült, mert a géppel szedett paprika szikkasztás nélkül nem dolgozható föl, kevés viszont a szikkasztó, és azt se használhatják ki megfelelően, mert a belső gépesítés — berakás, kihordás — még nincs megoldva. Nem várható minden évben olyan szerencsés ősz, hogy alkalmunk van kézzel szedgetni — és nem is lesz mindig elegendő kéz hozzá.

A tanulságokat igen könnyű kimondani: a nagyüzemi módszerek terjesztése sürgető feladat volt eddig is, és az is maradt, mert súlyos anyagi — valutáris — érdekek diktálnak. Tudni már sokat és jót teremni nagy biztonsággal, mindenképpen zárni kell a kört, hogy a földolgozás ne gátolja, inkább tovább ösztönözze a termelőket.

Horváth Dezső